

ע"פ 2978/18 - מדינת ישראל נגד עזאם עבד אל רחים, סנד תלי

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 2978/18

לפני:

כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג

המעוררת:

מדינת ישראל

נגד

המשיבים:

1. עזאם עבד אל רחים
2. סנד תלי

ערעור על גזרי הדין של בית המשפט המחוזי בחיפה
מיום 1.3.2018 בת"פ 42214-10-16 ובת"פ
28754-11-16 שניתן על ידי כבוד השופט ע' קוטון

תאריך הישיבה:

כ"ו באלול התשע"ח (6.9.2018)

בשם המעוררת:

עו"ד סיון רוטו

בשם המשיב 1:

עו"ד עלאא תלאווי

בשם המשיב 2:

עו"ד יונס מואנס

בשם שירות המבחן:

גב' ברכה וייס

עמוד 1

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. ערעור על גזרי הדין של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט ע' קוטון) בת"פ 42214-10-16 ובת"פ 28754-11-16 מיום 1.3.2018, בו נגזר על המשיב 1 (להלן: עזאם) עונש של 36 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, פסילה מקבלת רישיון נהיגה למשך 3 שנים, והוא חוייב בתשלום פיצוי למתלונן בסך 20,000 ₪; על המשיב 2 (להלן: תלי) נגזר עונש של 12 חודשי מאסר בפועל, ומאסר על תנאי, וגם הוא חוייב בתשלום פיצוי למתלונן בסך 20,000 ₪.

רקע ועיקרי כתב האישום המתוקן

2. על-פי כתב האישום המתוקן, ביום 9.10.2016 בסמוך לשעה 23:00, הגיעו המשיבים במכונית גנובה שבה נהג עזאם לביתו של המתלונן, כשברשותם ציוד הצתה ואקדח. משהחנו את מכוניתם, החל עזאם לירות באוויר בסמוך לביתו של המתלונן, כדי לאיים עליו ועל משפחתו שלא יפריעו להצתת רכבי המתלונן ומשפחתו. במקביל יצא תלי מהמכונית, שבר את חלונות כלי הרכב באמצעות שבר בטון שהביאו השניים עמם, שפך בנזין לתוך כלי הרכב והצית אותם. לאחר מכן, נמלטו השניים מהמקום במכוניתם. בהימלטם, נהגו השניים בצורה פרועה ומסוכנת, תוך התעלמות משוטרים שדלקו בעקבותיהם וסימנו להם לעצור. המשיבים נסעו בשולי כביש ראשי (כביש 6) משני צדדיו, ובהמשך עברו בנסיעה פרועה רמזורים באור אדום, נסעו נגד כיוון התנועה, והתנגשו חזיתית במכונית אחרת. בכך תם המרדף. כתוצאה מההתנגשות נהג המכונית הנפגעת נפצע קל. עזאם נפצע באורח קשה ותלי נפצע באורח בינוני. המשיבים הואשמו בעקבות מסכת זו בהחזקה ובנשיאה של נשק, בהצתה ובחבלה במזיד ברכב. בנוסף, עזאם הואשם גם בירי באזור מגורים, באיומים ובסיכון חיי אדם במזיד בנתיב תחבורה.

3. ביום 24.9.2017 הורשעו המשיבים על-פי הודאתם, שניתנה במסגרת הסדר טיעון שלא כלל הסכמה לעניין העונש, במיוחס להם לפי כתב האישום. עזאם הורשע בעבירות החזקת ונשיאת נשק (סעיפים 144(א) ו-144(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק)); הצתה (סעיף 448(א) לחוק); חבלה במזיד (סעיף 413 לחוק); ירי באזור מגורים (סעיף 340 לחוק); איומים (סעיף 192 לחוק) וסיכון חיי אדם במזיד בנתיב תחבורה (סעיף 332(2) לחוק). תלי הורשע בעבירות החזקת ונשיאת נשק (סעיפים 144(א) ו-144(ב) לחוק); הצתה (סעיף 448(א) לחוק) וחבלה במזיד (סעיף 413 לחוק).

עיקרי גזר הדין של בית המשפט המחוזי

4. בפתח דבריו, פירט בית המשפט המחוזי את עיקרי כתב האישום המתוקן וציין את העבירות שבביצוען הורשעו המשיבים. לאחר מכן, עמד על תסקירי שירות המבחן שהוגשו ביחס לשני המשיבים. אשר לעזאם, צוין רקע הכולל הרשעות ומאסרים קודמים, ודווח על התמודדותו של עזאם עם מצבו הרפואי בעקבות פציעתו בתאונה. עזאם לקח אחריות חלקית על מעשיו, והביע חרטה ורצון להשתקם. עם זאת, שירות המבחן הביע ספקות לגבי יכולתו להירתם להליך טיפולי, והמליץ בעניינו על עונש מוחשי מרתיע ועל מאסר מותנה. אשר לתלי, צוין כי הלה לקח אחריות על מעשיו

והביע חרטה. שירות המבחן העריך כי לצד התערבות טיפולית, רמת הסיכון להישנות העבירות תפחת, והמליץ על מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות, מאסר על תנאי, וצו מבחן.

5. לאחר שהתייחס בפירוט לטענות באי-כוחם של הצדדים, ולדברים מפי המשיבים עצמם, פנה בית המשפט המחוזי לדון בקביעת מתחם העונש ההולם. בית המשפט המחוזי עמד על חומרת מעשיהם של המשיבים, על הסכנה הנובעת מהם, ועל הנזקים שנגרמו בפועל. בית המשפט המחוזי התייחס לנסיבות ביצוע העבירות: חבירתם של המשיבים לצורך ביצוע המעשים, שהיו מתוכננים ויזומים; מסלול ואופן הימלטותם, והסכנה הרבה שבה העמידו את כל הנקרים בדרכם - לרבות המשיבים עצמם והשוטרים שבעקבותיהם - מתחילת השתלשלות העניינים ועד לסופה. בנוסף ציין בית המשפט המחוזי, כי מתקיימת לטעמו פגיעה ברמה גבוהה במספר ערכים מוגנים: בטחון המשתמשים בדרך, הסדר הציבורי והציות להוראות גורמי כוחות הביטחון. נקבע כי יש לראות את מסכת המעשים שביצעו המשיבים כאירוע אחד מרובה עבירות, שכן אלו "עומדים על רצף ישיר והם בעלי זיקה ברורה זה לזה" (פסקה 44 לגזר הדין), וכי ראוי לקבוע מתחם עונש הולם אחד בגין כלל העבירות. עם זאת, החליט בית המשפט המחוזי שיש לקבוע מתחמי עונש שונים לכל משיב, היות ומעשי הירי והנהיגה הפרועה בזמן ההימלטות יוחסו רק לעזאם, ובשים לב לכך שתלי היה גורם סביל באופן יחסי בעבירות הנשק שיוחסו גם לו (נשיאה והחזקה). מנגד, ביחס להצתה, ציין בית המשפט המחוזי כי עזאם אמנם לא נטל בה חלק פעיל, אך פעל (באמצעות הירי) כדי לאפשר אותה. לנוכח האמור ולאחר סקירת מדיניות הענישה הנהוגה, קבע בית המשפט המחוזי את מתחם העונש ההולם בין שלוש לשש שנות מאסר בפועל לגבי עזאם, ובין שנה לשלוש שנים וחצי לגבי תלי.

6. אשר לעונש בתוך מתחם העונש ההולם, נתן בית המשפט המחוזי "משקל רב ביותר" (פסקה 47 לגזר הדין) להודאותיהם של המשיבים והתייחס לקבלת האחריות ולהבעת החרטה במסגרתן, תוך שימת לב לאמור בתסקיר שירות המבחן. בית המשפט המחוזי התייחס לנסיבות נוספות שאינן קשורות בביצוע העבירה: בנוגע לשני המשיבים, עמד בית המשפט על מצבם הבריאותי כשיקול לקולא, באומרו כי "את 'עונשם' קיבלו הנאשמים [המשיבים - נ.ס.] למעשה כבר עם תום האירוע" (פסקה 49 לגזר הדין). ביחס לעזאם, נלקח בחשבון עברו הפלילי המשמעותי. מנגד, צוינו כשיקולים לקולא נסיבות אישיות קשות. ביחס לתלי, צוינו כשיקולים לקולא גילו הצעיר, העדר הרשעות קודמות, ונכונותו להשתלב בהליך טיפולי. בהתחשב בכל אלו, נקבע שאמנם אין לחרוג ממתחם העונש ההולם, אך ראוי להיצמד לתחתית המתחם. לפיכך, גזר בית המשפט המחוזי על עזאם 36 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, פסילת רישיון נהיגה למשך 3 שנים, וחייב אותו בתשלום פיצוי למתלון בסך 20,000 ₪. על תלי נגזרו 12 חודשי מאסר בפועל ומאסר על תנאי, והוא חוייב בתשלום פיצוי למתלון בסך 20,000 ₪.

מכאן הערעור שלפנינו.

עיקרי טענות הצדדים בערעור

7. המדינה מערערת על קולת העונש. לטענתה, שגה בית המשפט המחוזי בכך שקבע את מתחם העונש ההולם ביחס לשני המשיבים - ובפרט ביחס לעזאם - באופן שאינו הולם את חומרת מעשיהם ואת פוטנציאל הנזק הנובע מהם. הודגשה חומרתה היתרה של עבירת ההצתה, בפרט לאור נסיבות ביצועה - תוך תכנון מוקדם ובמהלך ירי באזור מגורים.

בנוסף הודגשה חומרתה של הנסיעה הפראית במהלך הימלטותם של המשיבים, ונטען כי "גם אילו הורשע משיב 1 בחלק זה של האירוע בלבד, ראוי היה להטיל עליו עונש גבוה יותר בצורה משמעותית" (פסקה 13 לנימוקי הערעור). אשר לעונש המתאים, נטען כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שהציב את עונשו של עזאם ברף התחתון של מתחם העונש ההולם, וכי ראוי להציבו בשליש העליון של המתחם. המדינה הפנתה לעברו הפלילי המשמעותי של עזאם, ולצורך בהרתעה, וטענה כי בית המשפט המחוזי נתן משקל מופרז לפציעתו במהלך האירוע ולמצבו הרפואי. עוד ציינה המדינה כי בחודש ינואר 2018, כשלושה חודשים טרם מתן גזר הדין בעניינו, נגזרו על עזאם 23 חודשי מאסר בפועל (ת"פ 38912-03-15), בגין עבירות דומות לאלו הנדונות כאן. במועד הדיון בעניינו של עזאם המדינה לא היתה מודעת לדבר, וכך גם בית המשפט המחוזי. התוצאה היא, בהתאם לסעיף 45 לחוק, כי "מי שנידון למאסר ולפני שנשא כל עונשו חזר ונידון למאסר, ובית המשפט שדן אותו באחרונה לא הורה שישא את ענשי המאסר, כולם או מקצתם, בזה אחר זה, לא ישא אלא עונש מאסר אחד והוא של התקופה הארוכה ביותר". תוצאה זו אינה הולמת, ומן הראוי להורות על הצטברות העונשים.

8. בדיון שנערך לפנינו ביום 6.9.2018, טענה באת-כוחה של המדינה כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעת מתחם העונש ההולם. לטענתה, לא ניתן משקל מתאים לנסיבות ביצוע העבירות ולסיכון הגבוה שבהן - ירי בלב שכונת מגורים, לשם הבטחת ביצועה של עבירה מסוכנת אחרת, ולבסוף, הימלטותם הפרועה של המשיבים לאורך מרחק רב. שילובם של כל אלה מציב את מעשי המשיבים ברמת חומרה גבוהה. בנוסף, נטען כי גזר הדין של בית המשפט המחוזי סוטה באופן משמעותי לקולא ממתחם העונש ההולם וממדיניות הענישה הנהוגה בגין העבירות הנדונות, תוך הצגת פסיקה בה הוטלו עונשי מאסר משמעותיים בגין העבירות הללו. ב"כ המדינה עמדה גם על מצבו הרפואי של עזאם נוכח פציעתו בתאונה, וטענה כי יש לייחס למצבו זה משקל נמוך לאור החלמתו והשיפור הניכר שחל בו. בנוסף, עמדה ב"כ המדינה על תסקיר שירות המבחן העדכני בעניינו של עזאם, שגם ממנו לשיטתה עולה תמונה של אדם שרמת מסוכנותו נותרה גבוהה. בא-כוחו של עזאם טען לפנינו כי הלה עבר כבר כשרת דרך בהליכים הטיפוליים שבהם השתתף בששת החודשים שריצה עד כה במאסר. לטענתו, בסוף ההליך הטיפולי, שאינו אורך מעבר לשנה אחת, צפויה רמת מסוכנותו לרדת. לפיכך ביקש לדחות את מתן ההכרעה בערעור על מנת לבחון את התפתחות מצבו של עזאם. עוד נטען כי אין מקום להבחין בין מעשי שני המשיבים מבחינת חומרתם, ובפרט כי אין לראות את מעשיו של עזאם באור שונה מאלו של תלי. בנוסף, ביקש בא-כוחו של עזאם להתחשב במצבו הרפואי בעקבות פציעתו בתאונה. בא-כוחו של תלי טען לפנינו כי יש להתחשב בכך שמעורבותו בעבירת נשיאת הנשק ובתכנון המעשים היתה על הצד הסביל. כמו כן נטען כי יש להבחין בין המשיבים בבחינת חומרת מעשיהם, כפי שעשה בית המשפט המחוזי עת גזר את דינם. בא-כוחו של תלי הפנה לתסקיר שירות המבחן החיובי בעניינו, וביקש להסתפק לאור דברים אלו בעונש נגזר עליו בבית המשפט המחוזי.

9. לקראת הדיון בערעור הונחו לפנינו תסקירים משלימים מטעם שירות המבחן. אשר לעזאם, צוין כי הלה הסתגל למאסרו בצורה תקינה ומצוי בראשיתו של ההליך הטיפולי. לא ניתנו המלצות בנוגע לגזר הדין. בדיון שנערך לפנינו ביום 6.9.2018, ציינה נציגת שירות המבחן כי הטיפול במסגרת המאסר עשוי להפחית את רמת הסיכון הנשקפת ממנו בתום התהליך. אשר לתלי, צוין כי מאסרו תורם להבנת חומרת התנהגותו; הוא השתלב במסגרות טיפוליות ונמצא מתאים לתכנית שיקום בקהילה בפיקוח. הוערך לגביו כי הסיכון להישנות התנהגות פסולה פוחת, וסיכוי השיקום גובר. לאור האמור הומלץ שלא להחמיר בעונשו. בדיון שנערך לפנינו חזרה נציגת שירות המבחן על דברים אלו, וציינה כי בשלב זה, תהליך שיקומי מחוץ לכותלי בית הסוהר עשוי לתרום לתלי יותר מאשר הטיפול במסגרת המאסר.

דיון והכרעה

10. לאחר שעיינתי בגזר הדין של בית המשפט המחוזי ונתתי דעתי על טענות ב"כ הצדדים, אלו שבכתב ואלו שבעל-פה, הגעתי למסקנה כי דין הערעור להתקבל. אכן, אין ערכאת הערעור מתערבת בעונש שהושת בערכאה הדיונית, אלא במצבים חריגים המצדיקים זאת, כגון כאשר "העונש שנגזר סוטה סטייה ניכרת מהענישה המקובלת במקרים דומים" (ראו ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (29.1.2009); ע"פ 8095/16 עובדיה נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (30.3.2017)). לטעמי, עונשי המאסר בפועל שנגזרו על המשיבים - 3 שנות מאסר לעזאם, ושנת מאסר אחת לתלי - חורגים במידה משמעותית לקולא מהעונשים המתאימים בנסיבות.

11. מעשיהם של המשיבים חמורים ומסוכנים מאד לכל אורך השתלשלות האירועים. ההצתה בוצעה באופן מתוכנן ומחושב, תוך ארגון מראש, במטרה להלך אימים על המתלונן ומשפחתו. חומרתה של עבירת ההצתה טמונה בין היתר בפוטנציאל הנזק הגלום בה, ובחוסר היכולת לצפות את סופו של המעשה. נקבע כי המאבק בכגון דא דורש "ענישה משמעותית ומרתיעה" (ראו ע"פ 6720/16 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 9 (7.3.2017)), בפרט לאור המסר האלים שבהצתה, "שיש בו כדי להטיל אימה ופחד ולפגוע בתחושת הביטחון האישי של הציבור" (ע"פ 4311/12 סורי נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (8.11.12)). המעשים שבוצעו 'אגב ההצתה' אינם נופלים ממנה בחומרתם. הבאת האקדח והשימוש בו נעשו כדבר 'טבעי'. לא אחת עמד בית משפט זה על הסכנה הגלומה בעבירות נשק - הן לעוברי אורח, הן למעורבים עצמם - בפרט כאשר קיימת נכונות להשתמש בנשק, ועל הצורך בענישה מרתיעה ומחמירה (ע"פ 3156/11 זראיעה נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (21.2.2012); ע"פ 6989/13 פרח נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (25.2.2014)). מעשיהם הרעים של המשיבים נמשכו בניסיונם להימלט תוך נהיגה פרועה וסיכון סביבתם, עד לחתימת מסכת זו בהתממשותו של הסיכון, תוך פגיעה באדם שבמכוניתו התנגשו, ופציעתם של המשיבים. הצורך בענישה משמעותית ומרתיעה גם בעבירות מסוג זה הובע לא אחת בפסיקתו של בית משפט זה, ודומה שאין צורך להרחיב (ראו: ע"פ 5680/17 אבו עצה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (17.4.2018); ע"פ 8295/17 מדינת ישראל נ' שאור, פסקה 10 (29.5.2018) (להלן: עניין שאור)).

12. אשר לנסיבות שאין קשורות בביצוע העבירה, לטעמי אין ליתן משקל מכריע לפציעותיהם של המשיבים. אלו נגרמו, כזכור, בסיומו של ניסיונם להימלט, והם נפצעו ככל אדם אחר שמזלו הרע יכול היה להציבו בדרכם. את פציעותיהם יש להביא במניין השיקולים במכלול, במידת הפציעה, ובמשקל פחות מזה שייחס בית המשפט המחוזי לפציעה. אשר לעזאם, עברו הפלילי מכביד, וכולל (בין היתר) ריבוי עבירות נגד שוטרים. גם עברו התעבורתי, הכולל ריבוי מקרים של נהיגה ללא רישיון נהיגה (מעולם לא הוציא רישיון), רלוונטי במיוחד לענייננו (ראו עניין שאור, פסקה 11; ע"פ 9746/17 חזאן נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (6.4.2017)). לא נעלמה מעיני גם הרשעתו האחרונה טרם ההליך נשוא ערעור זה, ולה קווי-דמיין להתנהגותו בחלק ניכר מהמסכת שתוארה כאן. לפי הוראת סעיף 45 לחוק, במצב דברים זה העונשים שנגזרו על עזאם ירצו באופן חופף אלא אם ייקבע אחרת. נוכח חומרת מעשיו של עזאם, והישנותם, תוצאה זו אינה ראויה. יש צורך ממשי בהרתעה, וזהו שיקול חשוב לחומרה. אשר לטענות בנוגע לעקרון אחדות הענישה, אכן - נקודת המוצא היא חשיבותו של עקרון זה. אולם, קיים שוני משמעותי בין שני המשיבים, הן ביחס לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, בשים לב לרמת מעורבותם הפעילה בתכנון ובביצוע, הן ביחס לנסיבות שאין קשורות בביצוע העבירה - בפרט עברו הפלילי של עזאם והעדד עבר פלילי לתלי, וההבדלים הניכרים בתסקירי שירות המבחן בעניינם. השוני המשמעותי בכל אלה "מצדיק הבחנה גם בין שני נאשמים שהורשעו במסגרת אותו כתב אישום"

(ע"פ 8045/17 בראנסי נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (16.8.2018)).

13. נוכח האמור, ובשים לב לכך שאין ערכאת הערעור נוהגת למצות את מלוא חומרת הדין, אציע לחבכי לקבל את ערעורה של המדינה, כך שעונש המאסר בפועל שהושת על עזאם יעמוד על ארבע שנים, חלף שלוש שנות המאסר שהשית עליו בית המשפט המחוזי, ועונש המאסר בפועל שהושת על תלי יעמוד על שנה וחצי, חלף שנת המאסר שהשית עליו בית המשפט המחוזי. כזכור, טרם גזירת דינו של עזאם בהליך נשוא הערעור דן, נגזר דינו גם בת"פ 38912-03-15 בגין עבירות נוספות שבהן הורשע. הושת עליו עונש מאסר בפועל של 23 חודשים. לטעמי, נוכח כל האמור לעיל, יש להורות כי 18 חודשים מתוכם ירוצו במצטבר לעונש המאסר בפועל שהושת על עזאם בהליך שבעניינו. בסה"כ ירצה עזאם עונש מאסר בפועל למשך חמש שנים וחצי. שאר רכיבי גזר הדין של שני המשיבים יעמדו בעינם.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ע' פוגלמן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק-דינו של השופט נעם סולברג.

ניתן היום, ז' בתשרי התשע"ט (16.9.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט